

Гладіліна Олена Володимирівна,
аспірант кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ З ЕКСПЕРТНИМИ УСТАНОВАМИ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

На сьогодні курс України направлений на інтеграцію до Європейського Союзу (далі – ЄС). Однією із важливих умов для реалізації даного процесу є приведення українського законодавства до норм права ЄС. Це в свою чергу, стосується нормативно-правових актів, що регламентують питання використання спеціальних знань та порядок взаємодії органів досудового розслідування з експертними установами під час розслідування умисних вбивств. Ефективність взаємодії органів досудового розслідування з експертними установами залежить від стану її організації, відповідності нагальним потребам практики та сучасним науково-технічним досягненням. Проблема стану взаємодії між слідчим та експертами на сьогодні потребує удосконалення, тому актуальним є вивчення зарубіжного досвіду.

Зарубіжний досвід взаємодії органів досудового розслідування з експертними установами під час розслідування умисних вбивств зводиться до таких ключових положень.

По перше, під час законодавчого регулювання судово-експертної діяльності в країнах СНД та Європи, у тому числі під час проведення розслідування умисних вбивств, ми можемо стверджувати, що законодавці під час впровадження правових норм, виходять з того, що судова експертиза повинна допомагати та прискорювати розслідування тяжких злочинів, а не ускладнювати даний процес, на відміну від законодавства України.

По друге, у країнах з англо-саксонською системою справами розслідування злочинів, пов'язаних з насильницькою або неприродною смертю та підозрою на неї займається коронер, який призначає проведення судово-медичної експертизи трупа, а також безпосередньо визначає причину смерті. Коронер та судово-медичний експерт – це не тотожні поняття. Судово-медичний експерт – це особа, яка має відповідну медичну освіту, а коронер – це обрана громадою особа, яка може мати будь-яку іншу освіту. Коронерська служба та судово-медична служба існують паралельно. В Україні аналога коронерської служби не існує, а функції поділені між судово-медичним експертом, органами досудового розслідування та судом.

Аналізуючи досвід у розкритті злочинів проти життя та здоров'я особи, тяжких злочинів, серійних вбивств у Великій Британії, ми з'ясували що коронер не має медичної освіти, але обізнаний у судовій медицині, він працює у взаємозв'язку із поліцією і після їх повідомлення виїздить на місце події, за необхідності призначає проведення судово-медичної експертизи та встановлює перелік питань судово-медичному експерту, присутньому під час розтину, і відразу

може коригувати питання та їх доповнювати. Якщо смерть насильницька або неприродна (у т. ч. самогубство, ДТП тощо) коронер передає справу до суду, якщо ж виявляється, що смерть природна, то справа передається до поліції з подальшою її фіксацією і закриттям. Тобто, коронер визначає причину смерті, здійснює її розслідування. Опитані нами судово-медичні експерти, які мають досвід роботи більше 20 років, висловили свою думку про доцільність створення в Україні служби, подібної до коронерської [1].

По третє, повертаючись до романо-германської системи права, до якої належить і Україна, нами було досліджено взаємодію органів досудового розслідування з експертними установами у таких країнах, як ФРН, Франція, Австрія, Литва, Республіка Білорусь, Республіка Молдова. Так, у ФРН вибір експерта, який буде проводити експертизу, а також їх кількість визначається суддею. Відповідно до параграфу 75 КПК ФРН [2] у якості експерта призначається особа, яка має право проводити експертизи та надавати висновки необхідного виду або роду своєї діяльності, офіційно займається наукою, мистецтвом чи ремеслом, пізнання в яких необхідні для підготовки висновків.

Згідно параграфу 125 КПК Австрії експертом може бути будь-яка особа, яка володіє спеціальними знаннями та може встановити факти, що мають доказове значення, зробити з них належні висновки та обґрунтувати їх. Експерт зобов'язаний дотримуватися істини при встановленні обставин справи і сприяти суду в їх оцінці. За КПК Франції [3] (ст. 60 та ст. 77¹) на досудовому етапі експерта залучає слідчий суддя, так як він проводить досудове розслідування. Однак прокурор або поліцейський можуть запросити будь-яку кваліфіковану особу (яка складає присягу, коли її вносять до списку, або якщо її немає у списку, то кожного разу, коли її запрошують), якщо необхідно скласти технічні або наукові звіти. В якості експерта за КПК Литви може бути особа, яка володіє необхідними знаннями для надання висновків з досліджуваних питань та вказана в списку експертів Литовської Республіки (ст.ст. 84-88 КПК Литви) [4]. Якщо в списку експертів немає експертів щодо вирішення поставлених питань, то можуть бути залучені експерти які не входять до списку. У відповідності КПК Республіки Білорусь експертом є незацікавлена в результаті кримінальної справи особа, що володіє спеціальними знаннями в науці, техніці, мистецтві, ремеслі та в інших сферах діяльності, якій доручено проведення експертизи. Існують дві категорії експертів, які працюють у судово-експертних установах та приватні експерти. Процесуальний стан таких експертів однаковий, відмінність лише у призначенні. Судово-медичну експертизу трупа проводять експерти державних судово-медичних установ [5].

За КПК Республіки Молдова експертом є особа, призначена для проведення досліджень, яка особисто не зацікавлена в результаті розслідування кримінальної справи, яка використовує спеціальні знання в науці, техніці, мистецтві та інших галузях знань,

дає на їх підставі висновки. Експерт не може бути призначений по питаннях права [6].

Таким чином дослідження законодавства зарубіжних країн свідчить що у даних країнах існує формальний процесуальний порядок залучення експертів, а в Україні спостерігається більш неформальний бік відносин органів досудового розслідування та експерта, який зводиться до того, що експерт надає органам досудового розслідування консультації щодо виявлення, опису, вилучення доказів на місці події, консультує щодо питань, які повинні поставити експерту тощо. Проведений аналіз досвіду зарубіжних країн щодо взаємодії органів досудового розслідування з експертами підтверджує також необхідність постійного моніторингу, дискусійності та обміну досвідом вітчизняних та зарубіжних видатних вчених-науковців та практиків.

Список використаних джерел

1. Стойко Н. Г. Уголовный процесс Англии и Уэльса, Бельгии и Дании: сравнительно-правовой аспект / Н. Г. Стойко, А. С. Шагинян. – Красноярск: Красноярский гос. ун-т, 2007. – 82 с.

2. Strafprozessordnung. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de.htm>.

3. Кримінально-процесуальний кодекс Франції. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071154?etatTexte=VIGUEUR&etatTexte=VIGUEUR_DIFF.

4. Кримінально-процесуальний кодекс Литовської Республіки. URL: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=319053.

5. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Білорусь. URL: <http://mvd.gov.by/main.aspx?guid=133823>.

6. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Молдова. URL: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30397729.

Заставний Тарас Юрійович

аспірант кафедри кримінального процесу Одеського державного університету внутрішніх справ

СЛІДЧИЙ ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Особливості структурної організації системи досудового слідства у країнах Європейського Союзу обумовлюється передусім територіальним устроєм країни (унітарний чи федеративний), моделлю системи органів кримінальної юстиції (централізована, децентралізована) і типом правової системи (англосаксонська, романо-германська), а характер кримінальних процесуальних зв'язків